

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Фінансове забезпечення державного соціального страхування населення
України на випадок безробіття»**

Студента 2 курсу, 3м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Грінько Вікторії
Сергіївни

Науковий керівник
к. е. н., доцент

Руденко Ірина
Володимирівна

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ	
1.1. Сутність та роль державного соціального страхування на випадок безробіття	6
1.2. Джерела формування та напрями використання коштів державного соціального страхування на випадок безробіття	12
РОЗДІЛ 2. СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ	
2.1. Особливості формування фінансових ресурсів соціального страхування на випадок безробіття	17
2.2. Фінансове забезпечення видатків Фонду соціального страхування на випадок безробіття	23
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ	
3.1. Напрями оптимізації фінансового забезпечення соціального страхування на випадок безробіття	32
3.2. Розвиток соціальних послуг у системі матеріального забезпечення застрахованих осіб на випадок безробіття	37
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність теми. Соціальне забезпечення громадян, в умовах сучасної економічної кризи в Україні, безпосередньо пов'язане з побудовою ефективної системи соціального захисту населення. В системі державного соціального страхування одне з провідних місць займає соціальне страхування населення на випадок безробіття. За останні роки в Україні досягнуті суттєві позитивні зрушення у цій сфері, але формування нової системи захисту працюючих, заснованої на загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні, знаходиться лише на стадії становлення. Так, потребують вирішення питання, пов'язані із зміцненням фінансової основи функціонування Фонду соціального страхування на випадок безробіття, підвищенням рівня страхових виплат, покращенням якості послуг, що надаються системою соціального страхування на випадок безробіття, забезпеченням ефективного використання коштів Фонду, удосконаленням механізмів стягнення страхових внесків, управління Фондом тощо.

Проблемам створення системи державного соціального страхування присвячено багато фундаментальних досліджень таких провідних вчених, як: У. Бевериджа, О. Бісмарка, В. Іноземцева, А. Вагнера, А. Пігу, В. Райхера, А. Сміта, Ф. Тернера, М. Туган-Барановського, Е. Тоффлера та ін. В останні десятиліття питання удосконалення функціонування фондів державного соціального страхування в умовах ринкової економіки знайшли своє відображення у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Ш. Бланкарта, І. Кичко, І. Запатріної, В. Лексина, Е. Лібанової, Л. Момотюк та М. Білінської, Н. Волгіна, Е. Гансової, Е. Гонтмахера, М. Горєлова, Б. Гурне, М.Кравченко, О.Морозової, М.Огай, Полозенка, В. Роїка, Г.Райта, Б.Ракитського, Н.Рімашевської, В. Роїка, Р. Тітмуса, О. Холостової, І. Чугунова, та інших.

Необхідність подальшого наукового дослідження проблем, що виникають у функціонуванні Фонду державного соціального страхування України на випадок безробіття, обумовило актуальність обраної теми.

Метою даної роботи є розкриття науково-методичних підходів до формування системи державного соціального страхування України на випадок безробіття та її фінансового забезпечення.

Завдання дослідження. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- узагальнити сутність та роль державного соціального страхування на випадок безробіття;
- проаналізувати джерела формування та напрями використання коштів державного соціального страхування на випадок безробіття;
- узагальнити зарубіжний досвід організації державного соціального страхування дослідити та поглибити теоретичну сутність поняття «соціальне страхування»;
- проаналізувати джерела формування Фонду соціального страхування на випадок безробіття;
- проаналізувати фінансове забезпечення видатків Фонду соціального страхування на випадок безробіття
- обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності використання коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Об'єктом дослідження є система загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття України.

Предметом дослідження є фінансові відносини між державою, роботодавцями та працівниками, що виникають у процесі державного соціального страхування на випадок безробіття.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальні методи наукового пізнання, зокрема: метод наукової абстракції для виявлення сутності соціального страхування, метод аналізу й синтезу, індукції й дедукції – при аналізі системи державного соціального страхування; статистичного та графічного аналізу з метою розроблення аналізу та моніторингу показників; економетричні методи з метою розроблення методичних рекомендацій та

прогнозування. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, які регламентують існуючу систему державного соціального страхування, матеріали Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, дані статистичних щорічників та інформаційно-аналітичних бюлетенів тощо.

Наукова новизна результатів випускного кваліфікаційного дослідження отриманих особисто здобувачем полягає в наступному:

удосконалено методологічні засади оптимізації управління фінансовими ресурсами Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття на основі статистичного методу аналізування макроекономічних показників рівня безробіття в Україні та дослідження ринку праці України у контексті ситуації після періоду економічної кризи у світі. Це надасть можливості вчасно передбачити та прийняти необхідні міри, спрямовані на стримування негативних тенденцій на ринку праці;

дістали подальшого розвитку рекомендації щодо оптимізації фінансового забезпечення соціального страхування на випадок безробіття в Україні за рахунок вдосконалення законодавства, яким керується Фонд соціального страхування на випадок безробіття; встановлення термінів виплати допомоги по безробіттю, враховуючи реальні можливості до працевлаштування; використання позитивного зарубіжного досвіду в державній політиці України.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення, рекомендації, пропозиції та прогнозні дані розроблені автором та висновки даної випускової кваліфікаційної роботи мають практичне значення у процесі удосконалення механізму фінансового забезпечення та покращення державного соціального страхування населення України на випадок безробіття. Результати дослідження опубліковано у збірнику наукових праць: Грінько В.С. Фінансове забезпечення державного соціального страхування населення України на випадок безробіття / В.С. Грінько. – Фінансова система України: збірник наукових статей [у 3 ч.] Ч. 3 / за ред. І.Я. Чугунова. – К.: Київ нац. торг.-екон. ун-т. 2018 – с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ

1.1 Сутність та роль державного соціального страхування на випадок безробіття

Проблема безробіття є однією з головних серед глобальних проблем сьогодення. Протягом всього життя, кожна особа знаходиться перед небезпекою настання обставин, які можуть самим безпосереднім чином вплинути на стан її здоров'я та призвести до втрати заробітку – сновного джерела засобів до існування. Досягненню цієї мети найбільше відповідає, як свідчить і міжнародний досвід, солідарна самозабезпечувальна система обов'язкового соціального страхування на випадок безробіття, яка зможе забезпечити ефективний соціальний захист.

Термін «соціальний захист» має широке і вузьке значення. У широкому розумінні соціальний захист розглядають як діяльність держави, спрямована на забезпечення процесу формування та розвитку повноцінної особистості, створення умов для самовизначення й ствердження в житті. У вузькому - як сукупність економічних і правових гарантій, котрі забезпечують додержання найважливіших соціальних прав громадян [16].

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [19].

Одним з найважливіших елементів системи соціального захисту – є соціальне страхування на випадок безробіття.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття – система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг.

Відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, регулюються Конституцією України, Кодексом законів про працю України, Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» та прийнятими відповідно до них іншими нормативно-правовими актами. Для управління соціальним страхуванням на випадок безробіття, збору та акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, здійснення виплат матеріального забезпечення та надання соціальних послуг з 1 січня 2001 р. запроваджена система загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, почав функціонувати Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (ФСС ВБ).

Основними напрямками діяльності ФСС ВБ є управління соціальним страхуванням на випадок безробіття, збір і акумуляція страхових внесків, контроль за використанням коштів, виплата матеріального забезпечення та надання соціальних послуг, виконання інших функцій згідно із статутом. Схема законодавчих основ Фонду загальнообов'язкового страхування України на випадок безробіття та структура його підпорядкування відображено в Додатку А.

Держава є гарантом забезпечення застрахованих осіб та надання їм відповідних соціальних послуг. Згідно зі ст. 2 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» страхування на випадок безробіття здійснюється за принципами [1]:

- надання державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав;
- обов'язковості страхування на випадок безробіття всіх працюючих на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством про працю, а також добровільності такого страхування особами, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі

працівники, які не є членами творчих спілок), а також громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності;

- цільового використання коштів страхування на випадок безробіття;
- обов'язковості фінансування витрат, пов'язаних з наданням матеріального забезпечення у випадку безробіття та соціальних послуг;
- паритетності в управлінні страхуванням на випадок безробіття держави, представників застрахованих осіб та роботодавців;
- диференціації розмірів виплати допомоги у зв'язку з безробіттям залежно від страхового стажу та тривалості безробіття;
- надання на рівні не нижче за прожитковий мінімум, встановлений законом, допомоги у зв'язку з безробіттям та матеріальної допомоги у період професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації [1].

У системі соціального страхування на випадок безробіття беруть участь три суб'єкта: застрахована особа, страхувальник та страховик (Додаток Б).

Застрахована особа — це найманий працівник, особи на користь яких здійснюється загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття [1].

Особи, які не підлягають страхуванню на випадок безробіття:

- працюючі пенсіонери та особи, в яких відповідно до законодавства України виникло право на пенсію;
- іноземці та особи без громадянства, які тимчасово працюють за наймом в Україні, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1].

Страхуванню на випадок безробіття підлягають особи, які працюють на умовах трудового договору, цивільно-правового договору, включаючи тих, які проходять альтернативну (невійськову) службу, а також тих, які працюють неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

Страхувальник – це роботодавці та застраховані особи, які відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» сплачують страхові внески. Роботодавець набуває статусу

платника страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття з дня реєстрації [1].

Суб'єктом загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття є також страховик, тобто Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України, який є органом, що здійснює управління страхуванням на випадок безробіття, акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати забезпечення та надання соціальних послуг, здійснення інших функцій відповідно до Закону і статуту Фонду. Фонд належить до цільових позабюджетних страхових фондів. Усі застраховані особи є членами цього Фонду, який є некомерційною самоврядною організацією [5].

Об'єкт страхування на випадок безробіття – страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг [1].

Страховий випадок – це подія, через яку:

- застраховані особи втратили заробітну плату або інші, передбачені законодавством України доходи внаслідок втрати роботи з незалежних від них обставин та зареєстровані у встановленому порядку як безробітні, готові та здатні розпочати відповідну роботу і дійсно шукають роботу:

- застраховані особи опинилися у стані часткового безробіття;
- втрата роботи з незалежних від застрахованих осіб обставин;
- припинення трудового договору відповідно до ст. 36 (п. 1, 2, 3), ст. 38 (у разі неможливості продовження роботи, а також невиконання власником або уповноваженим ним органом законодавства про працю, умов колективного чи трудового договору), ст. 39, ст. 40 (п. 1, 2, 5, 6) Кодексу законів про працю України [8].

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття являє собою систему прав, обов'язків і гарантій, передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового

державного соціального страхування України на випадок безробіття. Видами забезпечення за Законом є (Додаток В) [1]:

- допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітних підприємницької діяльності;
- допомога по частковому безробіттю;
- матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищенні кваліфікації безробітного;
- допомога на поховання у раз смерті безробітного або особи, як перебувала на його утриманні.

Застрахованим особам, які втратили роботу з незалежних від них обставин і визнані в установленому порядку безробітними, а також упродовж 12 місяців, що передували початку безробіття, працювали на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) не менше 26 календарних тижнів та сплачували страхові внески, розмір допомоги з безробіття визначається у відсотках до їх заробітної плати (доходу) залежно від страхового стажу:

- до 2 років – 50 %;
- від 2 до 6 років – 55 %;
- від 6 до 10 років – 60 %;
- понад 10 років – 70 %.

Загальна тривалість виплати допомоги у разі безробіття не може перевищувати 360 календарних днів протягом двох років.

Допомога у разі безробіття виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру:

- перші 90 календарних днів – 100 %;
- упродовж наступних 90 календарних днів – 80 %;
- у подальшому – 70 %.

Допомога по безробіттю не може перевищувати чотирикратного розміру прожиткового мінімуму, для працездатних осіб, установленого Законом. Застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, за даними Державного

реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше шести місяців або звільнені з останнього місця роботи з підстав, передбачених статтею 37, пунктами 3, 4, 7 і 8 статті 40, статтями 41 і 45 Кодексу законів про працю України, молодь, яка закінчила або припинила навчання, звільнилась з військової або невійськової служби, мають право на допомогу по безробіттю у мінімальному розмірі. Мінімальний розмір встановлюється Правлінням Фонду. Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття постановою 12.04.2012 № 327 установило мінімальний розмір допомоги по безробіттю для застрахованих осіб 1280 грн, а для незастрахованих осіб 544 грн.

Допомога по безробіттю виплачується з 8-го дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в державній службі зайнятості.

Виплата допомоги по безробіттю особам, які звільнилися з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин, починається з 91-го календарного дня. Загальна тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 360 календарних днів протягом 2 років. Для осіб передпенсійного віку (за 2 роки) тривалість виплати допомоги по безробіттю не може перевищувати 720 календарних днів, для осіб, які шукають роботу вперше, та інших незастрахованих осіб – 180 календарних днів.

Отже, соціальне страхування на випадок безробіття є одним з інструментів соціальної політики держави, оскільки передбачає підтримку найбільш активної, працездатної частини суспільства, тобто тих, хто створює матеріальні і нематеріальні блага, призначені для споживання суспільством, у випадку втрати роботи з незалежних від них причин. Реалізацію соціального страхування на випадок безробіття в Україні здійснює Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, діяльність якого спрямована на вирішення проблем, що виникають на ринку праці, і який є базовим економічним інститутом.

1.2 Джерела формування та напрями використання коштів державного соціального страхування на випадок безробіття

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття створюється для управління страхуванням на випадок безробіття, провадження збору та акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати матеріального забезпечення та надання соціальних послуг, здійснення інших функцій згідно із цим Законом і статутом Фонду. Фонд є цільовим централізованим страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією. Держава є гарантом забезпечення застрахованих осіб та надання їм відповідних соціальних послуг Фондом.

Згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» джерелами формування коштів ФСС ВБ є [1]:

- страхові внески страхувальників – роботодавців, застрахованих осіб, що сплачують на умовах і в порядку, передбачених законодавчими актами;
- асигнування Державного бюджету України;
- суми фінансових санкцій, застосованих відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», Закону України «Про зайнятість населення», інших законів до підприємств, установ, організацій та фізичних осіб за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів ФСС ВБ, недотримання законодавства про зайнятість населення, а також суми адміністративних штрафів, накладених на посадових осіб та громадян за такі порушення;
- дохід, одержаний від тимчасово вільних коштів ФСС ВБ, у тому числі резерву коштів, на депозитному рахунку;
- благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
- інші надходження відповідно до законодавства України.

Рішення про перерахування тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів ФСС ВБ, на депозитний рахунок приймає правління.

Порядок розміщення зазначених коштів визначається Кабінетом Міністрів України, а умови, порядок обслуговування та збереження цих коштів

визначаються договором між банком і виконавчою дирекцією ФСС ВБ за погодженням із правлінням [1].

Дохід, одержаний від тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів на депозитному рахунку, використовується в порядку, визначеному правлінням. Станом на 01 січня 2018 року кількість страхувальників у Фонді становила 3 006 080 осіб, з них: юридичних осіб – 1 248 904, фізичних осіб – 1 757 137, добровільно застрахованих осіб – 39 [52]. У 2018 р. доходи бюджету ФСС ВБ разом з перехідним залишком склали 132,2 млн. грн. Із загального обсягу надходжень страхові внески роботодавців та найманих працівників становили 12069,6 млн. грн. (табл. 1.2.1)

Таблиця 1.2.1

Формування доходів фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття у 2018 р., тис. грн

№ п/п	Статті бюджету	тис. грн.	Питома вага у загальних надходженнях, %
	Залишок на 01.01.2018 р.	1 010 062,5	7,6
1	Доходи всього:	12 210 959,2	
	3 них:		
1	Страхові внески, всього (роботодавців та найманих працівників)	12 069 673,2	91,3
2	Асигнування Державного бюджету України	1065,2	0,008
	Інші	140 220,8	1,06
	Всього	13 221 021,7	100

Джерело: складено автором на підставі даних [52]

Основним джерелом коштів Фонду є збори на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Доходи Фонду формуються головним чином за рахунок внесків роботодавців. Дещо менше коштів надходить внаслідок утримань із заробітної плати працівників. Незначними є надходження у вигляді асигнувань з державного бюджету та інших джерел. Мала частка надходжень із бюджету та інших джерел пояснюється тим, що кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття не включаються до Державного бюджету України, не підлягають вилученню та використовуються тільки за цільовим призначенням. Фонд є самодостатнім, хоч в кризових умовах ці поступлення мають тенденцію до зростання [6].

Обчислення страхових внесків роботодавців та застрахованих осіб здійснюється щомісяця. Обчислення страхових внесків осіб, які беруть участь у загальнообов'язковому державному страхуванні на добровільних засадах, здійснюється у строки передбачені для сплати цими особами податків [1]. Страхові внески нараховуються на фактичні виплати (доходи), що не перевищують визначеної величини фактичних витрат страхувальника на оплату праці найманих працівників і доходу фізичних осіб, з якої справляються внески до ФСС ВБ. Контроль за правильним нарахуванням, своєчасним і повним перерахуванням та надходженням страхових внесків здійснюється центрами зайнятості шляхом проведенням планових перевірок [57]. У разі несвоєчасної сплати страхових внесків страхувальниками або неповної їх сплати страхувальники сплачують суму донарахованих контролюючим органом страхових внесків, штраф, пеню. Штраф накладається у розмірі прихованої суми виплат, на які нараховуються страхові внески, а вразі повторного порушення – у трикратному розмірі зазначеної суми. (Додаток Г)

Нарахування пені проводиться, починаючи з наступного дня після настання строку сплати страхових внесків, до дня сплати включно. Якщо строк сплати збігається з вихідним днем, то пеня нараховується, починаючи з наступного робочого дня після вихідного дня [57].

Громадяни України, які працюють за межами України та не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, в якій вони перебувають, мають право на матеріальне забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України [7]. Особи, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, особи які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими угодами, мають право на матеріальне забезпечення за умови сплати страховику страхових внесків.

Видатки бюджету Фонду загальнообов'язкового страхування на випадок безробіття використовуються на [1]:

- виплату забезпечення та надання соціальних послуг;
- відшкодування Пенсійному фонду України витрат, пов'язаних із достроковим виходом на пенсію осіб;
- фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів, управління Фондом, розвиток його матеріальної та інформаційної бази;
- створення резерву коштів Фонду.

Видатки бюджету щодо забезпечення виплати допомоги по безробіттю є захищеними. Фінансування цих видатків проводиться у першочерговому порядку [7]. До соціальних послуг, які надаються безробітним, належать: професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація; пошук відповідної роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних та фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням (табл. 1.2.2) [7].

Таблиця 1.2.2

Види забезпечення в системі соціального страхування на випадок безробіття

Вид забезпечення (послуги)	Вид допомоги, послуги
Матеріальне забезпечення	Допомога по безробіттю, у т.ч. її одноразова виплата для організації безробітними підприємницької діяльності
	Допомога по частковому безробіттю
	Матеріальна допомога в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного
	Матеріальна допомога по безробіттю
	Одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатній особі, що знаходиться на його утриманні
Соціальні послуги	Допомога на поховання у випадку смерті безробітного або особи, що знаходиться на його утриманні
	Професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація
	Пошук придатної роботи та сприяння у працевлаштуванні, в тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних і фінансування організації оплачуваних суспільних робіт для безробітних
	Інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням

Джерело: [9]

З метою забезпечення фінансової стабільності Фонду утворюється резерв коштів Фонду, який не може перевищувати суму, необхідну для виплати допомоги по безробіттю в розрахунку на місяць. Резерв коштів зберігається на спеціальному рахунку в уповноваженому банку України й використовується за цільовим призначенням за рішенням правління.

Аналізуючи видаткову частину бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, помітним є те, що найбільша частка коштів витрачається на фінансування матеріального забезпечення та соціальні послуги. Значною є питома вага витрат на утримання та забезпечення діяльності виконавчої дирекції, її робочих органів, управління Фондом; розвиток матеріальної та інформаційної бази Фонду; відшкодування Пенсійному фонду. Виплата матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг використовуються не тільки як пасивні методи підтримки безробітних, а й як методи, які допомагають поверненню безробітного до трудової діяльності.

Отже, наявність відокремленого від державного бюджету Фонду соціального страхування на випадок безробіття дає можливість концентрувати фінансові ресурси для забезпечення соціального захисту безробітних громадян. Таким чином, діяльність Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття спрямована на комплексне застосування інструментів сприяння зайнятості населення. У сучасних умовах пріоритетним завданням Фонду є забезпечення індивідуального підходу до кожної людини, надання якісних соціальних послуг, які стимулюватимуть безробітних громадян до активного пошуку роботи – працевлаштування за наймом або заняття підприємницькою діяльністю особисто.

РОЗДІЛ 2

СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

2.1. Особливості формування фінансових ресурсів соціального страхування на випадок безробіття

В умовах сучасної економічної та політичної ситуації в Україні соціальна політика розглядається як важливий елемент економічної стратегії. Такий підхід відповідає цілям і завданням міжнародного співтовариства. Вирішення соціальних проблем, особливо пенсійного забезпечення, подолання бідності і соціальної ізоляції є необхідними основами соціального і орієнтованого на людину сталого розвитку.

Всі фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування складають бухгалтерську, статистичну та фінансову звітність. Фонди соціального страхування з дотриманням вимог законодавства розробляють нормативно-правові акти щодо порядку складання і виконання бюджету, здійснення платежів, проведення бухгалтерського обліку і звітності та інші документи, що стосуються їх діяльності [1].

Нормативно-правові акти страховиків, які відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються, приймаються та оприлюднюються з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Фонди соціального страхування складають звіти про результати своєї діяльності, подають їх Кабінету Міністрів України та оприлюднюють засобами масової інформації. Кожен з фондів соціального страхування має власний бюджет та звітує щодо обліку страхових коштів. Так, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття зобов'язаний щорічно складати звіт про результати своєї діяльності та подавати його Кабінету

Міністрів України та інформувати застрахованих осіб про результати своєї роботи через засоби масової інформації [1].

До 1 січня 2001 р. джерелом фінансування соціального захисту від безробіття був Державний фонд сприяння зайнятості населення, утворений у 1991 р. Після залучення Державного фонду сприяння зайнятості населення до складу Державного бюджету України (з лютого 1996 р.) майже єдиним джерелом його формування залишався збір на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття від підприємств, установ, організацій та найманих працівників [18].

З 1 січня 2001 р. запроваджене загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», який набув чинності з 1 січня 2001 р., норми якого відповідають вимогам Міжнародної організації праці (МОП), правонаступником Державного фонду сприяння зайнятості населення став Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Було змінено механізм фінансового забезпечення заходів щодо політики зайнятості на ринку праці, який поєднує виплати застрахованим громадянам із бюджету зазначеного Фонду та виплати незастрахованим з поважних причин громадянам з державного бюджету та інших джерел фінансування [18].

З 1 січня 2011 р. запроваджено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Умови, розміри, порядок нарахування та сплати єдиного соціального внеску визначаються Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464–VI [4]. Розмір єдиного соціального внеску для кожної категорії платників, визначених Законом, та пропорції його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування встановлюються з урахуванням того, що вони повинні забезпечувати застрахованим особам страхові виплати та соціальні послуги, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для

забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам; покриття адміністративних витрат із забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування [4].

Єдиний соціальний внесок підлягає сплаті до Пенсійного фонду України. Він замінив собою чотири раніше існуючих обов'язкових державних соціальних збору: пенсійний, "безробіття", соцстрах (лікарняні), "нещасний випадок". Ставки ЄСВ диференціювалися в залежності від виду платника, а також в залежності від класів професійного ризику виду діяльності.

Для фізичних осіб – підприємців мінімальний ЄСВ до 2016 року становив 34,7% від розміру мінімальної зарплати. З 01.01.2016 року ставка ЄСВ знижена до 22% (для всіх категорій платників) [25].

Сума єдиного соціального внеску розподіляється за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування пропорційно до сум єдиного внеску (у відсотках).

Кабінет міністрів постановою від 19.07.2017 р. № 530 вніс зміни до постанови «Про затвердження пропорцій розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [11].

Згідно з прийнятою постановою загальна сума єдиного соціального внеску на страхування розподіляється між фондами відповідно:

- на випадок безробіття зменшено – 5,2313%;
- у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві зменшено – 9,1472%;
- на пенсійне страхування відповідно збільшено 85,6215%.

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття – це орган, який здійснює управління страхуванням на випадок безробіття, акумуляції страхових внесків, контролю за використанням коштів, виплати забезпечення та надання соціальних послуг.

Фонд є централізованим цільовим фондом, некомерційною самоврядною структурою, що організовує свою діяльність за рахунок: страхових внесків страхувальників, роботодавців, застрахованих осіб, що сплачуються на умовах і в

порядку, передбачених Законом та іншими законодавчими актами; асигнувань державного бюджету; сум фінансових санкцій за порушення встановленого порядку сплати страхових внесків та використання коштів Фонду, недотримання законодавства про зайнятість населення, а також сум адміністративних штрафів, накладених на посадових осіб та громадян за такі порушення; коштів служби зайнятості, отриманих від надання платних послуг підприємствам і організаціям; доходів, одержаних від тимчасово вільних коштів Фонду, у тому числі резерву коштів, на депозитному рахунку; благодійних внесків підприємств, установ, організацій та фізичних осіб; інших надходжень відповідно до законодавства України [52]. Фінансування та використання коштів Фонду відображено в Додатку Д. Джерела формування коштів Фонду соціального страхування та напрями їх використання наведено в таблиці 2.1.3

Таблиця 2.1.3

**Джерела формування коштів Фонду соціального страхування та
напрями їх використання**

Джерела формування коштів ФСС	Напрями використання коштів ФСС
страхові внески страхувальників та застрахованих осіб	виплату матеріального забезпечення, страхових виплат та надання соціальних послуг, фінансування заходів з профілактики страхових випадків
суми фінансових санкцій за недотримання законодавства про соціальне страхування	
суми не прийнятих до зарахування витрат страхувальника за соціальним страхуванням	
доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів ФСС	
капіталізовані платежі, що надійшли у випадках ліквідації страхувальників у порядку, визначеному КМУ	фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності ФСС
доходи від реалізації майна, придбаного за рахунок коштів ФСС	
добровільні внески та інші надходження відповідно до закону	формування резерву коштів ФСС

Джерело: розроблено на основі [1]

Основним джерелом коштів Фонду є збори на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Доходи Фонду формуються, головним чином, за рахунок внесків роботодавців. Дещо менше коштів надходить унаслідок

утримань із заробітної плати працівників. Незначними є надходження у вигляді асигнувань з державного бюджету та інших джерел. Мала частка надходжень із бюджету та інших джерел пояснюється тим, що Фонд є самодостатнім, хоча в кризових умовах ці надходження мають тенденцію до зростання [52].

Державна служба зайнятості — виконавча дирекція Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, надає соціальні послуги населенню та роботодавцям, зокрема щодо працевлаштування громадян на вільні та новостворені робочі місця, надання інформаційних, консультаційних та профорієнтаційних послуг, створення банку вакансій, пошуку гідної роботи та укомплектування вакансій, підвищення конкурентоспроможності громадян на ринку праці, шляхом організації професійного навчання, організації громадських та інших робіт тимчасового характеру тощо [1].

Фонд є цільовим централізованим фондом, некомерційною самоврядною організацією, кошти якого не зараховуються до Державного бюджету України. Законом було визначено, що сплачувати страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття зобов'язані роботодавці (власники підприємств, установ, організацій або уповноважені ним органи та фізичні особи, які використовують найману працю) та наймані працівники як застраховані особи, за яких сплачують страхові внески роботодавці. Крім того, даним Законом була передбачена категорія осіб, які беруть участь у страхуванні на випадок безробіття на добровільних засадах [1].

Основним джерелом надходжень коштів до бюджету Фонду є страхові внески роботодавців та найманих працівників. Їхня величина відображала частку навантаження на фонд оплати праці і була гарантією компенсації втрат від впливу ризику безробіття. Розміри страхових внесків установлювалися відповідно до Закону України «Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування» на календарний рік.

Проаналізуємо детальніше особливості формування фінансових ресурсів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття впродовж 2015–2017 рр. (табл. 2.1.4).

Таблиця 2.1.4

Динаміка та структура доходів бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття упродовж 2015–2017 рр., тис. грн..

Показник	Роки						Співвідношення 2017 року до 2015 року
	2015	%	2016	%	2017	%	
Залишок коштів на початок року	2470056,8	X	353923,2	X	426264,1	X	17,26
Доходи поточного року всього	5743361,8	100	8374803,2	100	9912370,7	100	172,59
З них:							
Страхові внески	5703665,1	9,31	8333821,7	99,51	9849575,9	99,37	172,69
Інші надходження	39603,9	0,69	40723	0,49	62612,4	0,63	158,10
Кошти державного бюджету на соціальних захист працівників, що вивільняється у зв'язку з виведенням з експлуатації Чорнобильської АЕС	92,8	0,00	258,5	0,00	182,4	0,00	196,55
Всього доходів	8213418,6	X	8728726,4	X	10338634,0	X	125,87

Джерело: розроблено на основі [8,9,10]

Дані структури дохідної частини бюджету Фонду свідчить, що основним джерелом надходжень були страхові внески роботодавців та найманих працівників. В 2017 році страхові внески збільшились на 72,59 % порівняно з показником 2015 року. Зазначену тенденцію можна пояснити збільшенням кількості зареєстрованих платників та рівня сплати ними страхових внесків на випадок безробіття, зростанням фонду оплати праці найманих працівників.

Рівень зайнятості зріс з 56,0% до 56,8%. Рівень зайнятості зріс в усіх регіонах, найбільш суттєво в Луганській (з 54,7% до 56,6%), Запорізькій (з 55,5% до 56,8%), Тернопільській (з 50,8% до 52,0%) та Черкаській (з 56,2% до 57,4%) областях [38].

В структурі доходів бюджету Фонду впродовж 2015–2017 рр. частка інших надходжень (зокрема, надходження від застосування штрафних санкцій органами державної служби зайнятості, повернення кредитів на створення додаткових робочих місць та започаткування підприємницької діяльності, повернення позик та фінансової допомоги за розпорядженнями Кабінету Міністрів України, відсотки від депозитних вкладів) була менш суттєвою і відповідно становила у 2015р. – 39603 тис. грн. (0,69%); у 2017 р. – 62612 тис. грн. (0,63%).

Темп росту доходів Фонду щорічно збільшується. Але це не завжди означає, що в бюджеті збільшується сума коштів на використання їх за призначенням через швидкий ріст інфляції і стрімкі темпи зростання цін. Основними доходами фонду державного соціального страхування на випадок безробіття в Україні є страхові внески. Обмеженість фінансового забезпечення реалізації політики зайнятості не дає змоги застосувати усі засоби активізації регулювання ринку праці. За таких умов актуальним залишається питання ефективного використання наявних фінансових ресурсів для регулювання ринку праці та їх раціонального розподілу між регіонами.

2.2. Фінансове забезпечення видатків Фонду соціального страхування на випадок безробіття

Кошти Фонду загальнообов'язкового соціального страхування України на випадок безробіття використовуються на виплату матеріального забезпечення та надання соціальних послуг.

Безробітним надаються такі види матеріального забезпечення:

- допомога у зв'язку з безробіттям, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;
- допомога по частковому безробіттю;
- матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного;
- матеріальна допомога по безробіттю, одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні;

- допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні [38].

До соціальних послуг, які надаються безробітним, належать:

- професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація;
- пошук відповідної роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом надання роботодавцю дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних та фінансування організації оплачуваних громадських робіт для безробітних;
- інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

Видаткова частина бюджету Фонду, її динаміка та структура у значній мірі є концентрованим відображенням державної політики у сфері регулювання зайнятості. Від пріоритетності використання коштів, залежить саме те, яку стратегію обирає держава у цій сфері: пасивного спостерігача чи активного учасника цього процесу.

Законом України «Про загально обов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» визначено систему виплат допомоги з безробіття відповідно до страхового стажу, розміру заробітної плати та терміну перебування громадян у стані безробіття; соціальний захист частково безробітних громадян, нова структура управління страховими коштами, що передбачає відповідальність за реалізацію соціальних гарантій держави, роботодавців та громадян. Разом з тим закладено такі підходи до визначення допомоги з безробіття, які спонукають безробітного до активного пошуку роботи як через самі розміри допомоги, так і через їхній зв'язок з тривалістю перебування у стані безробіття [1].

Соціальні послуги надаються в повному обсязі не залежно від причин втрати роботи та відпрацьованого часу до настання безробіття.

В умовах соціального страхування допомога з безробіття також використовується не лише як пасивний захід підтримки на період безробіття, а і як спосіб повернення безробітного до трудової діяльності [57].

Безробітним, які виявили бажання займатися підприємницькою діяльністю та організовувати власну справу, допомога з безробіття може виплачуватись одноразово для організації підприємницької діяльності.

Державною службою зайнятості виконавчою дирекцією Фонду з метою як найшвидшого повернення не зайнятих і безробітних громадян до професійної діяльності, підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, підвищення мотивації до праці надається комплекс соціальних послуг і матеріального забезпечення у випадку безробіття згідно з Законами України «Про зайнятість населення» та «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування України на випадок безробіття» [20].

Особливу увагу служба зайнятості приділяє наданню соціальних послуг безробітним з числа найуразливіших верств населення, що потребує додаткових гарантій соціального захисту.

Розширено можливості забезпечення зайнятості неконкурентоспроможних на ринку праці осіб, а також громадян, що тривалий час перебувають безробітними, шляхом надання дотацій для працевлаштування цих категорій громадян [20].

Для розвитку й підтримки підприємницької ініціативи безробітних державна служба зайнятості здійснює комплекс заходів для тих, хто бажає відкрити власну справу. Сюди входять навчання основам підприємництва, складання бізнес-планів, консалтинговий супровід, а також надання таким безробітним фінансової підтримки у вигляді одноразової виплати допомоги з безробіття.

Динаміка загальних витрат Державного фонду сприяння зайнятості населення та Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття впродовж 2015–2017 рр. характеризується даними, наведеними в табл. 2.2.5.

Таблиця 2.2.5

**Динаміка загальних витрат Державного фонду сприяння зайнятості
населення та Фонду загальнообов’язкового державного соціального
страхування на випадок безробіття у 2015–2017 рр.**

Показники	Роки						Відношення 2017 року до 2015 року, %
	2015	%	2016	%	2017	%	
Всього видатків	7840494,8	X	8302462,3	X	9187950,4	X	117,19
Матеріальне забезпечення та соціальні послуги всього	6398191,6	81,60	6931663,2	83,49	7398295,4	80,52	115,63
Допомога по безробіттю	5962949,6	93,20	6542685,4	94,39	6911947,1	93,43	115,91
Допомога на поховання	1596	0,02	1707,8	0,02	1762,2	0,02	110,41
Комісійна винагорода банкам за здійснення виплат матеріального забезпечення	3806,6	0,05	188,6	0,00	268,2	0,0	7,04
Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації	191119,6	2,44	181706,7	2,19	228534,3	2,49	119,58
Видача ваучерів для підвищення конкурентоспроможності деяких категорій громадян	13738,5	0,18	8852,5	0,11	4362	0,05	31,75
Організація громадських та інших робіт тимчасового характеру	63762,6	0,81	69297,6	0,83	87271	0,95	136,87
Працевлаштування безробітних шляхом надання дотацій роботодавцям	1101,2	0,01	905,3	0,01	191,8	0,00	17,42
Компенсація єдиного внеску роботодавцям	86688,7	1,11	55098,4	0,66	95139,8	1,04	109,75
Інформаційні та консультативні послуги	67025,2	0,85	43514,7	0,52	29086,8	0,32	43,40
Профорієнтація та її забезпечення	4474,7	0,06	2798,4	0,03	4409,8	0,05	98,55
Профілактика настання страхових випадків, допомога по частковому безробіттю	1641,3	0,02	2556,9	0,03	2841,8	0,03	173,14
Здійснення заходів відповідно статті 24 закону України про зайнятість населення	287,6	0,00	22305,9	0,27	32748,8	0,36	11386,93
Розвиток та супроводження Єдиної інформаційно-аналітичної системи державної служби зайнятості	85304,1	1,09	94803,5	1,14	59554,2	0,65	69,81

Продовження таблиці 2.2.5

Відшкодування пенсійного фонду витрат на виплату дострокового призначеної пенсії	75078,2	0,96	6715,8	0,08	19,5	0,00	0,03
Утримання та забезпечення діяльності державної служби зайнятості	1254948,8	16,01	1243283,1	14,97	1665429,8	18,13	132,71
Залишок коштів на кінець року	353923,2	X	23996,7	X	1150645,9	X	325,11
В тому числі резерв Фонду	882794,4	X	426264,1	X	0	X	0,00

Джерело: складено автором на підставі даних [8,9,10]

З таблиці 2.2.5 видно, що впродовж 2015–2017рр. спостерігалось зростання обсягів видаткової частини бюджету Фонду. Так, станом на 01.01.2018 р. Загальна сума видатків бюджету Фонду становила 9187950,4 тис. грн. що на 17,97% більше відповідного показника 2015 р. Найбільшу питому вагу в структурі видатків займає матеріальне забезпечення соціальних послуг – 80,525. Допомога по безробіттю становить 93,3% соціальних послуг, які надає фонд. . В 2017 році обсяг допомоги збільшився на 15,91% порівняно з 2015 роком. Витрати на професійну підготовку та перепідготовку збільшились на 19,58% порівняно з 2015 роком.

На нові робочі місця з компенсацією роботодавцю витрат в розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування працевлаштовані 9 тис. безробітних (4 тис. осіб, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці та 5 тис. осіб, які працевлаштовані суб'єктами малого підприємства в пріоритетних видах економічної діяльності) [14].

З метою забезпечення професійно-кваліфікаційного рівня шукачів роботи вимогам роботодавців, за сприяння державної служби зайнятості 104 тис. безробітних проходили професійне навчання. Зокрема, кількість безробітних, які навчалися у центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, зросла на 16% та становила 35 тис. осіб [14]. Кількість осіб, охоплених профорієнтаційними послугами становила 2,2 млн осіб, з яких 755 тис. осіб мали статус зареєстрованого безробітного. Також профорієнтаційними послугами було

охоплено 794 тис. осіб, що навчаються у навчальних закладах різних типів, з них учні загальноосвітніх шкіл становили 709 тис. осіб. Ваучер на навчання та підвищення кваліфікації отримали 682 особи (у січні-серпні 2017 року – 413 осіб) [14]. Видатки на утримання та забезпечення діяльності виконавчої дирекції та її робочих органів, ІПК та управління Фондом склали відповідно у 2017р. – 1665429,8 тис. грн. Зростання цих видатків пов'язано, перш за все, з підвищенням заробітної плати органам державного управління, закладам освіти, охорони здоров'я та закладам соціальної сфери. Проте питома вага цієї статті витрат у загальних видатках бюджету Фонду істотно не змінилася і становила 18,13% [14].

Помітним є зменшення впродовж 2015–2017рр. витрат на розвиток матеріальної та інформаційної бази Фонду, що включає в себе облаштування приміщень центрів зайнятості України відповідно до вимог Єдиної технології обслуговування незайнятого населення (ЄТОНН) (будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, придбання меблів) та за провадження в центрах зайнятості України Єдиної інформаційно-аналітичної системи (ЄІАС) (розробка та впровадження програмного забезпечення, підключення та підтримка роботи в мережі Інтернет, модернізація та придбання комп'ютерної техніки).

Динаміка кількості зареєстрованих безробітних осіб, які отримують допомогу по безробіттю, а також їх відсоток до населення працездатного віку представлено на рисунку 2.2.1.

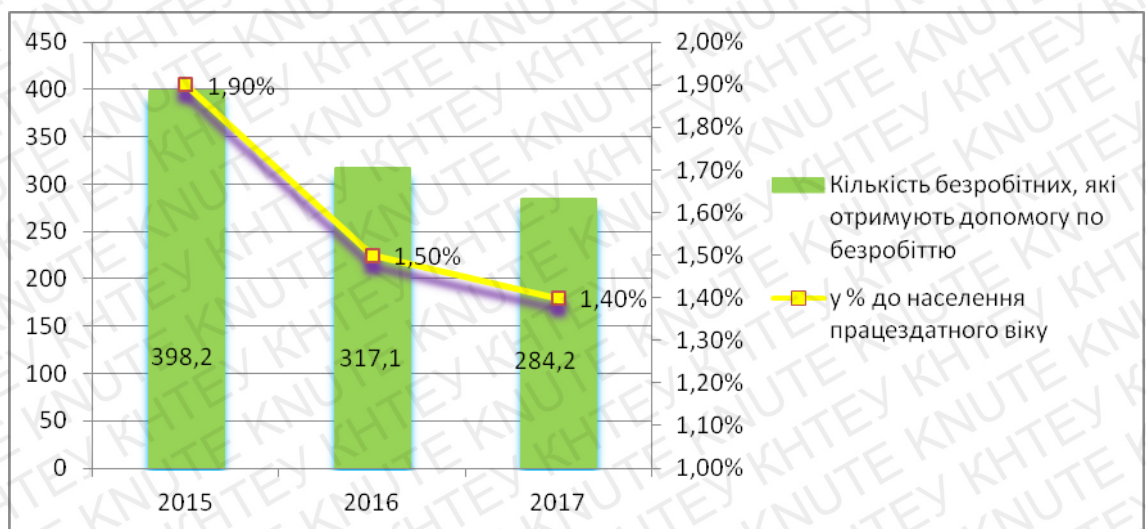

Рис. 2.2.1. Динаміка кількості безробітних, що отримують допомогу по безробіттю за 2015–2017 рр. (середньорічні дані) [12,13,14]

Дані рис. 2.2.1 є позитивними у тому сенсі, що незважаючи на значний рівень безробіття в Україні, частка зареєстрованих безробітних, які отримують допомогу по безробіттю скорочується. Зокрема за підсумками 2017 року в Україні відбулося скорочення як кількості безробітних (на 28,63% у порівнянні з 2015 роком), так і їх питомої ваги відносно працездатного населення (до 1,4%).

Мінімальна сума допомоги з безробіття в Україні у 2018 році – 544 гривні. Мінімальна допомога виплачується особам, чий трудовий стаж не перевищив шести місяців за останній рік або звільнений з останньої роботи.

Якщо трудовий стаж за останній рік перевищує 6 місяців або перерва в роботі пов'язана з поважними причинами розмір допомоги з безробіття вираховується у відсотковому співвідношенні до середнього доходу (зарплати) за останні 12 місяців в залежності від страхового стажу, але не менше мінімального розміру допомоги з безробіття, встановленого для цієї категорії (1280 грн.):

- при стажі менше 2 років – сума виплат становить 50% від заробітної плати;
- при стажі від 2 до 6 років – 55%;
- при стажі від 6 до 10 років – 60%;
- при стажі більше 10 років – 70% [24].

Негативна сторона цього рішення полягає у тому, що при подальшому зростанні прожиткового мінімуму фіксована сума допомоги по безробіттю буде становити все меншу та меншу частку від нього, що згодом може призвести також до порушення вимог ратифікованої Україною Конвенції Міжнародної організації праці (МОП) № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення [42].

На рисунку 2.2.2 зображено темпи зростання середнього рівня допомоги по безробіттю впродовж 2013–2017 років.

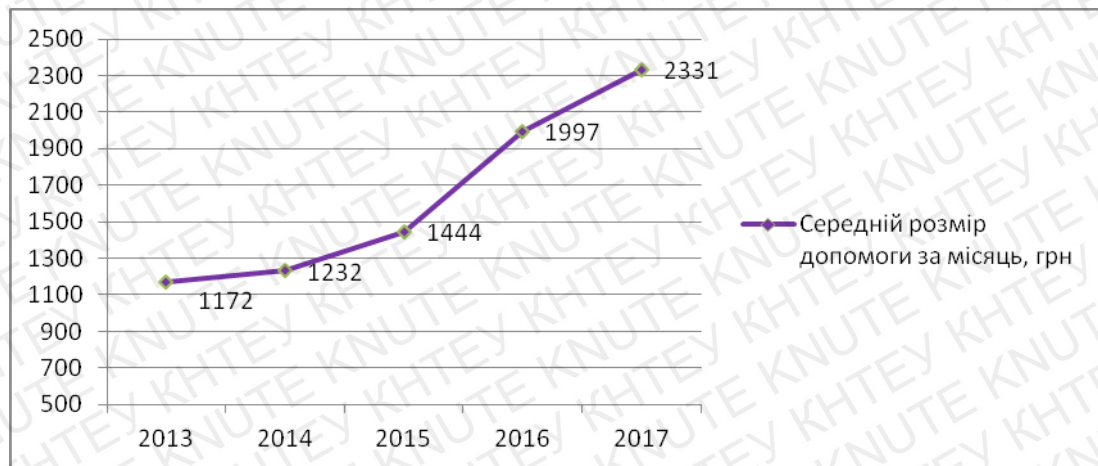

Рис. 2.2.2. Темпи зростання середнього рівня допомоги по безробіттю впродовж 2013–2017 років [46-50].

Отже, можна побачити, що не зважаючи на зниження мінімальної суми допомоги по безробіттю, середній рівень виплат продовжує збільшуватись. Зростання обсягів видатків Фонду зумовлено зміною ситуації на ринку праці, а саме зростанням чисельності безробітних осіб, які потребують державної допомоги. Зростання витрат Фонду на виплату допомоги по безробіттю відбувається внаслідок збільшення чисельності отримувачів, а також зростанням середнього розміру допомоги (у 2013 році – 1172 грн., у 2017 році – 2331 грн.)

Так як матеріальне забезпечення та соціальні послуги становлять найбільшу частку видатків Фонду, спрогнозуємо кількість безробітних в 2018-2020 роках, рисунок 2.2.3.

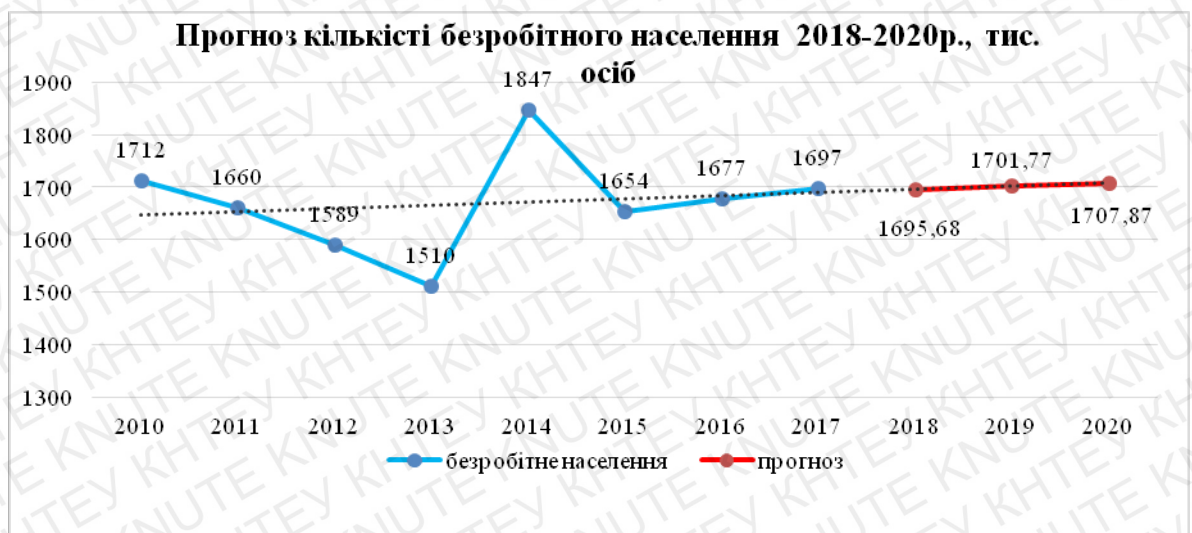

Рис. 2.2.3. Прогноз кількості безробітного населення 2018-2020р. тис. осіб

Джерело: розроблено автором

Прогноз має негативне значення, вказує на збільшення кількості безробітного населення, що вплине на збільшення видатків Фонду на матеріальне забезпечення та соціальну допомогу. Так як видатки бюджету Фонду включають фінансування заходів активної і пасивної політики сприяння зайнятості, необхідно вжити їх, для зменшення ймовірності зростання непрацюючого населення.

До активних заходів відносять створення додаткових і нових робочих місць шляхом розвитку приватного бізнесу, профорієнтація, підготовка і перепідготовка кадрів, організація громадських робіт, посилення територіальної та професійної мобільності робочої сили.

До пасивних заходів належать виплата допомоги по безробіттю. В Україні основним пріоритетом є видатки фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, які у 2017 році становили 80,52% загальних видатків бюджету Фонду.

Чинна система соціального страхування України має низку значних недоліків. До функцій страховика, органічно притаманних системі, додаються інші, надлишкові функції. Донині такі функції, з одного боку, обважнюють функціонування системи, роблять її занадто громіздкою, а з іншого – створюють підґрунтя для нецільового використання коштів та різного роду зловживань. Проте головною вадою є збереження нестрахових принципів в тому числі існування виплат нестрахового характеру.

Виходячи з того, що працевлаштування є головним завданням служби зайнятості, то частка витрат на активні заходи має бути стабільно високою. Тому стратегія забезпечення зайнятості населення в Україні має пов'язуватися з подальшим розвитком і розширенням активних заходів, які націлені на сприяння незайнятого населення до свого працевлаштування та запобіганню безробіттю.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ НА ВИПАДОК БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

3.1. Напрями оптимізації фінансового забезпечення соціального страхування на випадок безробіття

Одним з принципів загальнообов'язкового страхування є цільове використання коштів. Отже, головною статтею видатків Фондів повинні бути страхові виплати, які апріорі є адресними, тобто на користь конкретної застрахованої особи, для якої страховий ризик матеріалізувався в страховий випадок.

До того ж, виходячи з економічної сутності соціального страхування, страховий випадок повинен мати наслідком погіршення добробуту громадян, пов'язане з їх життям, здоров'ям та працездатністю [28].

Тому обов'язковими атрибутами страхових виплат мають бути адресний характер та втрата громадянами доходів. Натомість ознаками нестрахових виплат є:

- безадресний характер;
- відсутність прямого зв'язку з втратою громадянином доходів.

З цих позицій проаналізуємо визначені законодавством напрями використання страхових внесків, що надходять до Фонду державного соціального страхування на випадок безробіття [28]

Таблиця 3.1.6

Напрями використання коштів

Напрями використання коштів ПФУ	Критерії	
	Адресність	Втрата доходів
Допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності	+	+
Допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні	+	
Надання соціальних послуг	Потребує додаткового аналізу	

Продовження таблиці 3.1.6

Профілактика настання страхових випадків	Потребує додаткового аналізу
Відшкодування ПФУ витрат, пов'язаних із достроковим виходом на пенсію певних категорій осіб	Технічні функції
Фінансування витрат на утримання та забезпечення діяльності центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції	
Формування резерву коштів Фонду	

Джерело: [28]

Порівняно з Пенсійним фондом України номенклатура соціальних послуг Фонду безробіття є значно ширшою. Відповідно до ст. 7 Закону вона включає в себе зокрема:

1. професійну підготовку або перепідготовку, підвищення кваліфікації;
2. профорієнтацію;
3. пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі шляхом організації громадських робіт для безробітних;
4. надання роботодавцям, які працевлаштовують громадян, компенсації;
5. надання роботодавцям – суб'єктам малого підприємництва, які працевлаштовують безробітних, компенсації;
6. надання громадянам віком понад 45 років, страховий стаж яких становить не менше 15 років, ваучера для підтримання їх конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних видів економічної діяльності;
7. інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням.

Зазначимо, що жодна з соціальних послуг, що надаються громадянам Фондом соціального страхування на випадок безробіття, не пов'язана з втратою доходів працівником. До того ж 4-та та 5-та послуги (надання роботодавцям компенсацій) лише опосередковано відповідають критерію адресності по відношенню до застрахованої особи. Отже, вважати вищенаведені соціальні послуги притаманними Фонду соціального страхування на випадок безробіття бракує підстав.

Згідно ст. 7 профільного Закону перелік напрямів використання коштів доповнений, профілактикою настання страхових випадків, а саме:

1. фінансуванням витрат роботодавця на оплату праці працівників, яких з метою запобігання вивільненню тимчасово переведено за їх згодою на іншу роботу (до 6 місяців протягом року) за умови збереження за ними основного місця роботи;
2. фінансуванням витрат роботодавця на професійну перепідготовку або підвищення кваліфікації працівників, щодо яких є загроза вивільнення у зв'язку з реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, тимчасовим припиненням виробництва, за умови збереження за працівниками місця роботи;
3. іншими профілактичними заходами, визначеними правлінням Фонду [1].

Пункти 1 та 2 переліку співвідносяться зі страховим принципом також вельми опосередковано. Пункт 3 (інші профілактичні заходи, визначені правлінням Фонду), на нашу думку, взагалі доцільно вилучити з переліку як такий, що не несе конкретного змістовного наповнення, відданий на розсуд правління Фонду, а отже може слугувати підставою для нецільового використання коштів.

Отже, сама доцільність існування в Законі статті 7 «Профілактика настання страхових випадків» викликає певний сумнів. Профілактика і страхування – кардинально різні сфери діяльності, які жодним чином не перетинаються. Проте остаточні висновки щодо доцільності фінансування Фондом соціального страхування на випадок безробіття заходів з профілактики настання страхових випадків повинні робитись на підставі аналізу практики фінансування заходів, передбачених статтею 7 Закону.

Згідно ст. 24 закону України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» Фонди складають звіти про результати своєї діяльності, подають їх центральному органу виконавчої влади та оприлюднюють у засобах масової інформації. Фонди здійснюють оприлюднення вищенаведених звітів у розрізі доходів і видатків. Аналогічні норми містяться й у профільних законах [19].

Решта інформації щодо діяльності Фондів не підлягає обов'язковому оприлюдненню. Її публікація в друкованих засобах масової інформації чи мережі Інтернет (у тому числі й на офіційних веб-сайтах) є жестом доброї волі з боку керівництва Фондів. Не сприяє прозорості й відсутність прогнозних розрахунків фінансового стану Фондів на різних горизонтах у часі. Лише Пенсійний фонд забезпечує проведення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на наступні 1, 5, 10 та через кожні 5 років – на 75 років. Але відповідний звіт у десятиденний термін після підписання надсилається лише правлінню Пенсійного фонду, Наглядовій раді та Кабінету Міністрів України. Чинне пенсійне законодавство цілком справедливо передбачає оприлюднення, серед іншого, наступної інформації: про розміри винагород, сплачених виконавчій дирекції Пенсійного фонду, компаніям з управління активами, зберігачу, раднику з інвестиційних питань та аудитору майбутнього Накопичувального фонду за послуги, надані для функціонування Накопичувального фонду, за звітний рік; про результати перевірок діяльності Пенсійного фонду щодо адміністративного управління Накопичувальним фондом та накопичувальної системи пенсійного страхування в цілому

Відсутність контролю, своєю чергою, за певних обставин може створювати підґрунтя для зловживань. Виконавча дирекція включала до актів приймання-передачі та оплачувала окремі послуги з проведення семінарів та експертизи документації, розробки систем профілактики, технічних правил і рекомендацій, виготовлення та розміщення публікацій у засобах масової інформації, які насправді не надавалися [26].

Для раціональнішого використання коштів фонду, що спрямовуються на фінансування заходів активного сприяння зайнятості, необхідно забезпечити сувору індивідуалізацію (персоніфікацію) цих заходів із врахуванням наявності вільних робочих місць; при цьому скорочення тривалості безробіття серед учасників цих програм має стати основним критерієм доцільності витрат коштів фонду та їх ефективності.

Заслужують на увагу дистанційне та заочне навчання. Навчання за такими формами не потребує постійної присутності безробітних в навчальному закладі, зменшує витрати на їх професійне навчання; навчання за заочною формою дає змогу безробітним оволодівати обраною професією в навчальних закладах, що територіально можуть розміщуватися на великій відстані від місця їх проживання [27].

Оптимізація витрат фонду на матеріальне забезпечення безробітних має здійснюватися через удосконалення системи допомоги по безробіттю при збереженні (а можливо й збільшенні) її розміру за рахунок скорочення тривалості безробіття, більш коректного ставлення до визначення розміру і терміну виплати допомоги по безробіттю, посилення механізму, який би стимулював отримувачів допомоги до активних дій у пошуках роботи, намагання скорішого працевлаштування або зайняття підприємницькою діяльністю. Терміни виплати допомоги по безробіттю мають враховувати реальні можливості до працевлаштування, ситуацію в конкретний момент на регіональному ринку праці, а розмір – попередні заробітки застрахованих осіб, тривалість їх трудової діяльності, активність у пошуку роботи. Також важливо зробити всебічний аналіз доцільності виплати допомоги по безробіттю із страхового фонду незастрахованим особам, що суперечить як принципам страхування, так і логіці. Навряд чи правильним є підхід, за яким частина випускників навчальних закладів замість робочого місця і зарплати розпочинає самостійне життя з отримання допомоги по безробіттю, що потім може перетворитися в соціальне утриманство.

Важливе значення для підвищення ефективності страхового фонду на випадок безробіття, недопущення випадків крадіжок і шахрайств має забезпечення його більшої прозорості, зокрема через систематичну публікацію в засобах масової інформації, включаючи інтернетресурси, детальнішої інформації про надходження і витрати коштів фонду. Відсутність такої інформації не дає змоги суспільству, громадськості, у т.ч. учасникам фонду, аналізувати ефективність витрат, породжує недовіру серед реальних і потенційних платників внесків до його діяльності, стимулює їх відхід у тіньову економіку.

Отже, можна виділити низку основних заходів, щодо оптимізації фінансового забезпечення соціального страхування на випадок безробіття:

- Вся фінансова звітність Фонду є не обов'язковою для оприлюднення, це може стати нагодою для зловживання та крадіжок. Тому необхідним є доопрацювання статей закону, для обов'язкового оприлюднення всієї звітності;
- Необхідно вивчити всі статті витрат Фонду та виключити ті, що викликають підозру, щодо доцільності їх реалізації, та дають змогу співробітникам Фонду отримати певну матеріальну вигоду;
- Відсутність належного контролю, дає змогу правлінню Фонду використовувати кошти Фонду на фіктивні заходи та проекти, які не реалізуються, проте кошти списуються.
- Для значної економії коштів, необхідно запровадити новітні системи освіти, наприклад дистанційне навчання, що дасть змогу скоротити витрати на оплату оренди в навчальних закладах та оплату праці викладачам;
- Терміни виплати допомоги по безробіттю мають враховувати реальні можливості до працевлаштування, ситуацію в конкретний момент на регіональному ринку праці, а розмір – попередні заробітки застрахованих осіб, тривалість їх трудової діяльності, активність у пошуку роботи.

3.2 Розвиток соціальних послуг в системі матеріального забезпечення застрахованих осіб на випадок безробіття

Гарантовані державою соціальні послуги у сфері зайнятості надаються в Україні державною службою зайнятості – безпосередньо центрами зайнятості. Перелік видів соціальних послуг наведено у ст. 7 закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [1] згадуються послуги й у ст. 9 закону «Про зайнятість населення» [2].

Послуги у сфері соціального обслуговування осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, держава забезпечує за допомогою територіальних центрів соціального обслуговування. Незважаючи на те, що закон «Про соціальні

послуги» вважається рамковим для всіх соціальних послуг, застосовувати наведене у ньому визначення «соціальні послуги» для сфери зайнятості не зовсім коректно.

Зокрема, згідно із цим документом, право клієнтів сфери зайнятості, серед яких – зареєстровані безробітні, роботодавці, особи, які шукають роботу або які хочуть її змінити, на отримання соціальних послуг виникає через те, що вони перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть їх самотійно подолати. Відносно згаданих категорій довести правомірність виникнення їх права на соціальні послуги фактом перебування у складних життєвих обставинах, і тим більше – нездатністю подолати такі обставини самотійно, досить важко [3].

Право клієнтів сфери зайнятості на соціальні послуги визначено законодавством, що регулює питання державного соціального страхування на випадок безробіття.

Фінансовою основою соціальних послуг у сфері зайнятості є страхові видатки, що накопичуються у Фонді загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття [3].

Соціальні послуги у сфері соціального обслуговування фінансуються за кошти державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, коштів благодійної допомоги (пожертвувань), коштів одержувачів соціальних послуг та інших джерел, передбачених законодавством.

На ринку праці, де діють центри зайнятості як його суб'єкти, надаються соціальні послуги, що сприяють зайнятості. Кінцевий результат таких послуг – праця на власну користь і на користь суспільству. У процесі праці виробляються суспільні блага. Сфера соціального обслуговування (соціальних послуг), що сьогодні формується в Україні, є фактично ринком соціальних послуг, надання яких забезпечують переважно територіальні центри соціальних послуг. Вони є суб'єктами даного ринку. Ці установи надають громадянам соціальні послуги, які сприяють пристосуванню людини до подальшої життєдіяльності. Кінцевий

результат таких послуг – забезпечення існування людини (індивіда) у суспільстві, реалізація ним права на життя.

Однак суспільні блага при цьому не виробляються. Замість них досягається суспільний спокій, соціальна рівність, соціальна відповідальність, соціальна стабільність.

Послуги державної служби зайнятості гарантовані державою законодавчо є безоплатними, надаються державними установами – центрами зайнятості, а фахівці, які там працюють, є державними службовцями [1]. Такі послуги належать до державних соціальних послуг. Право на соціальні послуги у сфері соціального обслуговування гарантоване законом «Про соціальні послуги», надаються вони територіальними центрами соціальних послуг, що належать до комунальних установ, а фахівці, які там працюють, не мають статусу державних службовців. Тобто послуги територіальних центрів належать до муніципальних (комунальних) соціальних послуг [2].

Підвищення ефективності послуг сфери зайнятості на сьогоднішньому етапі її розвитку пов'язане, перш за все, із упровадженням новітніх технологій надання соціальних послуг суб'єктам ринку праці.

Єдина технологія надання соціальних послуг населенню, забезпечена інформаційною підтримкою Єдиної інформаційно-аналітичної системи, дозволила значно збільшити рівень працевлаштування безробітних, скоротити терміни пошуку роботи, позбавитися черг у центрах зайнятості, скоротити бюрократизм в їх діяльності [35].

Для подальшого удосконалення системи надання соціальних послуг у сфері зайнятості необхідно доповнити перелік соціальних послуг, наведений у ст. 7 закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», таким їх видом, як послуга роботодавцям з добору працівників. Підвищення якості соціальних послуг стримується відсутністю об'єктивних показників оцінювання якості, тоді як для послуг сфери соціального обслуговування вони вже розроблені, триває їх впровадження [35].

Для більшої самостійності центрів зайнятості необхідно надати їм право розробляти та застосовувати нові види (моделі) соціальних послуг. Зокрема перелік послуг варто зробити відкритим, доповнивши його пунктом «інші соціальні послуги». Аналогічні завдання постають перед сферою соціального обслуговування, яка має перебудовувати свою діяльність щодо надання соціальних послуг відповідно до європейських стандартів. Серед пріоритетних завдань – децентралізація та деінституціоналізація системи соціальних послуг, визначення потреб у соціальних послугах на рівні громади, де безпосередньо проживають споживачі цих послуг, забезпечення безперешкодного доступу до послуг усіх, хто їх потребує, перехід від фінансування закладів і установ, що надають послуги, до фінансування власне послуг, залучення до надання послуг недержавних суб'єктів, закупівля послуг на відкритих конкурсах, соціальне замовлення на послуги, розробка та запровадження у практику роботи державних стандартів соціальних послуг, критеріїв їх якості.

До того ж, як свідчить досвід європейських країн, державне страхування на випадок безробіття, що 130 років існування ефективно виконує свою роль у трудовому посередництві і матеріальному забезпеченні безробітних, продемонструвало сталість і надійність. Воно було започатковане наприкінці XIX ст. у Німеччині, а на початку XX ст. запроваджене у Франції (1905 р.), Норвегії (1906 р.), Данії (1907 р.), Великій Британії (1911 р.). У 1930-х рр. подібні системи поширилися у Латинській Америці, США та Канаді. Після здобуття незалежності (у 1960-х рр.) соціальне страхування на випадок безробіття було введено у багатьох країнах Африки, Азії та Карибського басейну. На сьогодні воно застосовується у 73 країнах світу й в усіх країнах Європейського Союзу, з яким Україна все більш інтегрується [53].

У більшості країн – членів Євросоюзу основними платниками внесків у фонди є роботодавці, і лише у чотирьох розмір внесків є однаковим як для роботодавців, так і для працівників (у Словаччині – по 1,0%, Німеччині – по 1,5%, Нідерландах – по 4,2%, Португалії – по 5,14%), а в Австрії, Литві, Польщі,

Хорватії, Швеції працівники взагалі не приймають участі у формуванні відповідних фондів [53].

Розглянемо умови та тривалість надання допомоги по безробіттю в деяких країнах світу. Зокрема, в Канаді право на допомогу гарантується страховими внесками за попередній період і залежить передусімне від фінансового становища безробітного, а від розміру та тривалості сплати внесків. Крім того, на величину та строк виплати допомоги впливають такі фактори, як рівень безробіття в регіоні, безпосередня причина втрати роботи, частота звернень до служби зайнятості, дохід сім'ї.

В Канаді, як і США, притаманна північно- американська модель системи захисту від безробіття. Основний акцент у цій моделі робиться на зниженні чисельності претендентів на державну соціальну допомогу [35]

Причина втрати роботи, має впливати на рішення про призначення чи про відмову у призначенні допомоги по безробіттю. Такого підходу до призначення допомоги по безробіттю дотримуються і суб'єкти державної політики Болгарії, де до осіб, які мають право на одержання такої допомоги, належать ті, які були звільнені не за власним бажанням, крім того, повинні були пропрацювати не менше від шести місяців упродовж останніх 12 місяців перед втратою роботи [58].

У Новій Зеландії допомогу на випадок безробіття виплачують на підставі перевірки нужденності особам, які мешкали у країні понад 24 місяці. Права на таку допомогу не мають у тому числі ті, хто самовільно залишив роботу чи був звільнений за порушення трудової дисципліни [30]. Перевіряють нужденність та виплачують допомогу по безробіттю тим безробітним, які не мають інших ресурсів для підтримки себе та родини у Бразилії [30].

Відповідно до чинного законодавства України звільнення за власним бажанням не позбавляє безробітного права на одержання допомоги по безробіттю, хоча фактично він сам себе позбавив робочого місця.

Тому доцільно внести зміни до нормативно-правових актів України, що регулюють порядок та умови виплати допомоги по безробіттю щодо позбавлення

осіб, звільнених з місця роботи за власним бажанням, права на допомогу по безробіттю.

Також доречно суб'єктам державної політики України у сфері соціального захисту безробітних, передусім Державній службі зайнятості, до прийняття рішення про призначення допомоги по безробіттю визначити реальний матеріальний стан безробітного, наявність на його утриманні інших осіб, необхідно з'ясувати всі можливі джерела доходів (відсотки за депозитними вкладками, дохід від ведення домашнього господарства тощо).

Такі заходи дадуть змогу відфільтрувати від осіб, які дійсно потребують допомоги по безробіттю, тих, хто не має потреби в такій допомозі, а зекономлені таким чином кошти можна буде використати на вжиття активних заходів державної політики України у сфері соціального захисту безробітних, у тому числі на професійне навчання.

Жорсткість у відборі претендентів на отримання допомоги по безробіттю сприятиме зниженню споживацьких настроїв серед населення та посилить мотивацію безробітних до якнайшвидшого працевлаштування.

Не мають права на одержання допомоги по безробіттю і безробітні в Японії, які самовільно залишили роботу [43].

У Франції допомога по безробіттю призначається лише зареєстрованому безробітному за умови, що за період тривалістю 18 місяців, що передували втраті роботи, він сплачував відповідні внески упродовж щонайменше чотирьох місяців.

Ще одна умова – причиною втрати роботи має бути звільнення не за власним бажанням, а за ініціативи адміністрації або внаслідок закінчення строку дії трудового контракту [41].

Щодо тривалості виплати допомоги по безробіттю, то вона коливається від 3-4 місяців (Франція, ФРН, Японія) до необмеженого терміну (Бельгія, Данія) [54].

Тривалість виплати допомоги по безробіттю повинна бути обмеженою, зокрема, становити строк, мінімально необхідний для працевлаштування безробітного, але не більше від шести місяців.

З викладеного випливає, що в багатьох країнах особи, які втратили роботу за власним бажанням, втрачають право на одержання допомоги по безробіттю.

Державна допомога по безробіттю – безумовно, важливий захід державної політики, однак це захід пасивної політики, він не сприяє швидкому працевлаштуванню особи, а дуже часто навпаки, перешкоджає цьому. Проте відмовитися повністю від вжиття такого заходу неможливо, адже часто така допомога – єдине джерело доходу для безробітної особи.

На сьогодні особливого захисту потребують безробітні випускники навчальних закладів, у більшості з яких відсутній стаж роботи за спеціальністю. Конкурувати їм на ринку праці складно, тому держава в особі суб'єктів державної політики України у сфері соціального захисту безробітних має розробити заходи, що сприятимуть працевлаштуванню випускників.

Заслуговує на увагу досвід Польщі в цьому напрямі та використати його в розробці відповідних заходів державної політики на території України. Зокрема, у Польщі для безробітних осіб віком молодше від 25 років і випускників вищих навчальних закладів віком до 27 років, які закінчили ВНЗ не пізніше ніж протягом останніх 12 місяців, існує програма «досвід роботи», відповідно до якої учасники програми отримують перше місце праці без укладання трудового контракту з роботодавцем і набувають навичок при виконанні конкретних практичних завдань під керівництвом наставника. Таке навчання відбувається протягом 3-12 місяців [34].

Крім того, для політики Польщі характерним є здійснення «витратних програм», що забезпечують реалізацію програм підтримки зайнятості та професійної активізації зайнятих. Ці програми передбачають поширення таких активних форм протидії безробіттю, як громадські роботи; відшкодування страхових внесків роботодавцю у випадку, коли він працевлаштовує безробітного; надання кредитів для створення нових робочих місць на підприємствах і установах різних форм власності, для започаткування власної справи безробітним; перепідготовка зайнятих; спеціальні програми для безробітних, які перебувають у цьому статусі тривалий час; субсидії випускникам курсів перепідготовки;

стажування (апробація) незайнятих на підприємствах; виплата стипендії випусникам, які продовжують навчання в регіонах з високим рівнем структурного безробіття; організація “Клубів праці”, що допомагають безробітним адаптуватися до нових умов життя [32].

В Україні розробка подібних заходів необхідна для забезпечення конкурентоспроможності випусників вищих та професійно-технічних навчальних закладів на ринку праці, а також для пришвидшення процесу повернення безробітних на ринок праці.

Однак слід враховувати, що більшість роботодавців не зацікавлена у працевлаштуванні недосвідчених спеціалістів, тому такі заходи державної політики у сфері соціального захисту безробітних мають розроблятися разом із заходами податкової політики.

Так, для мотивації роботодавців до участі у програмах працевлаштування молодих спеціалістів зокрема та молоді загалом, на період роботи таких працівників роботодавців можна звільнити від податкового навантаження.

Особлива увага розробці заходів соціальної політики, спрямованих на забезпечення професійної підготовки й перенавчання осіб, що стали безробітними, і створення нових робочих місць, в основному в державному секторі економіки приділяється і в Швеції. Урядом країни координується міграція населення й робочої сили шляхом надання субсидій і кредитів на переїзд сімей з районів з надлишком робочої сили до районів, де є вакантні робочі місця [31].

Слід зауважити, що в Україні також можна використати досвід Швеції щодо координованої міграції робочої сили в регіони, де її не вистачає. На нашу думку, серед активних заходів державної політики у сфері соціального захисту безробітних варто виокремити професійне навчання безробітних як один із пріоритетних.

Розглянемо досвід США у сфері професійного навчання безробітних та можливості його використання в державній політиці України. Важливим чинником, що дає змогу правильно організувати навчальний процес у рамках системи професійного навчання безробітних у США, є врахування специфіки

контингенту слухачів. Контингент дорослих слухачів поділяється за віком, соціальною зрілістю, професійною спрямованістю, мотивами навчання. Це наймані працівники, безробітні, пенсіонери, колишні військовослужбовці, мігранти, представники національних меншин, інваліди та ін. Вони утворюють численну “групу ризику”, яка потребує соціального захисту, підтримки засобами освіти. Найбільш популярними формами навчання для безробітних у США є вечірня (evening courses), заочна (part-time programs) та дистанційна [17].

Використання позитивного зарубіжного досвіду в державній політиці України у сфері соціального захисту безробітних сприятиме розвитку цієї сфери, приведенню її у відповідність з міжнародними стандартами, що є особливо актуальним в умовах інтеграції України до світових спільнот.

Державна політика України у сфері соціального захисту безробітних не повинна формувати серед населення споживацькі настрої. Чимало країн практикують ненадання допомоги по безробіттю у разі звільнення з роботи за власним бажанням. Вважаємо, що такий досвід має бути використаний і в державній політиці України, що сприятиме зменшенню кількості претендентів на допомогу та підвищить рівень їх мотивації до працевлаштування.

Тривалість виплати допомоги по безробіттю повинна бути обмеженою, зокрема, становити строк, мінімально необхідний для працевлаштування безробітного, але не більше від шести місяців.

Особливого захисту потребують безробітні випускники навчальних закладів, у більшості з яких відсутній стаж роботи за спеціальністю, тому доречно розробити спеціальні соціальні програми, які орієнтовані на заохочення роботодавця прийняти на роботу недосвідчених спеціалістів.

Доречно звернути увагу на розробку деякими країнами програм, спрямованих на соціальний захист безробітної молоді (Польща) та розробити аналогічні програми суб'єктами державної політики України у сфері соціального захисту безробітних з урахуванням соціальноекономічних умов, притаманних Україні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Безробіття є однією з найбільш гострих соціально-економічних проблем в Україні. Його наслідки відбиваються на всьому суспільстві і складають реальну загрозу для благополуччя держави. Соціальне страхування на випадок безробіття є одним з інструментів соціальної політики держави, оскільки передбачає підтримку найбільш активної, працездатної частини суспільства, тобто тих, хто створює матеріальні і нематеріальні блага, призначені для споживання суспільством, у випадку втрати роботи з незалежних від них причин. Для захисту громадян утворюється відповідний Фонд соціального страхування на випадок безробіття, кошти якого формуються за рахунок обов'язкових страхових внесків роботодавців, працівників і дотацій Державного бюджету. Його діяльність спрямована на вирішення проблем, що виникають на ринку праці. Наявність відокремленого від державного бюджету Фонду соціального страхування на випадок безробіття дає можливість концентрувати фінансові ресурси для забезпечення соціального захисту безробітних громадян.

Основним джерелом коштів Фонду є збори на обов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття. Доходи Фонду формуються, головним чином, за рахунок внесків роботодавців. Дещо менше коштів надходить унаслідок утримань із заробітної плати працівників. Темп росту доходів Фонду щорічно збільшується, проте це не означає, що в бюджеті збільшується сума коштів на використання їх за призначенням через швидкий ріст інфляції і стрімкі темпи зростання цін. За таких умов актуальним залишається питання ефективного використання наявних фінансових ресурсів для регулювання ринку праці та їх раціонального розподілу між регіонами.

Видатки бюджету Фонду включають фінансування заходів активної і пасивної політики сприяння зайнятості. До активних заходів відносять створення додаткових і нових робочих місць шляхом розвитку приватного бізнесу, профорієнтація, підготовка і перепідготовка кадрів, організація громадських робіт, посилення територіальної та професійної мобільності робочої сили. До пасивних заходів належать виплата допомоги по безробіттю.

Аналіз структури доходів та витрат бюджету Фонду соціального страхування на випадок безробіття виявив, що основним джерелом надходжень були страхові внески роботодавців та найманих працівників, а найбільшу питому вагу в структурі видатків займає матеріальне забезпечення соціальних послуг.

В 2017 році страхові внески збільшились на 72,59 % порівняно з показником 2015 року. Зазначену тенденцію можна пояснити збільшенням кількості зареєстрованих платників та рівня сплати ними страхових внесків на випадок безробіття, зростанням фонду оплати праці найманих працівників. Тоді як допомога по безробіттю становить 93,3% соціальних послуг, які надає фонд. В 2017 році обсяг допомоги збільшився на 15,91% порівняно з 2015 роком. Витрати на професійну підготовку та перепідготовку збільшились на 19,58% порівняно з 2015 роком.

Зростання обсягів видатків Фонду зумовлено зміною ситуації на ринку праці, а саме зростанням чисельності безробітних осіб, які потребують державної допомоги. Зростання витрат Фонду на виплату допомоги по безробіттю відбувається внаслідок збільшення чисельності отримувачів, а також зростанням середнього розміру допомоги (у 2013 році – 1172 грн., у 2017 році – 2331 грн.)

Для оптимізації фінансового забезпечення соціального страхування на випадок безробіття пропонується вжити наступні заходи:

- доопрацювати статті закону, для обов'язкового оприлюднення всієї звітності (вся фінансова звітність Фонду є не обов'язковою для оприлюднення, це може стати нагодою для зловживання та крадіжок);
- посилити контроль над використанням коштів Фонду, щоб усунути їх списання на фіктивні заходи та проекти, котрі не реалізуються;
- запровадити новітні системи освіти для значної економії коштів Фонду (дистанційне навчання надасть можливість скоротити витрати на оплату оренди приміщень);
- визначити терміни виплати допомоги по безробіттю для можливості врахування реальної ситуації щодо працевлаштування;

Для підвищення ефективності послуг сфери зайнятості корисним буде використання позитивного зарубіжного досвіду в державній політиці України у сфері соціального захисту безробітних, що сприятиме значному розвитку цієї сфери, приведенню її у відповідність з міжнародними стандартами та буде актуальним в умовах інтеграції України до світових спільнот. Державна політика України у сфері соціального захисту безробітних не повинна формувати серед населення споживацькі настрої. Чимало країн практикують ненадання допомоги по безробіттю у разі звільнення з роботи за власним бажанням. Вважаємо, що такий досвід має бути використаний і в державній політиці України, що сприятиме зменшенню кількості претендентів на допомогу та підвищить рівень їх мотивації до працевлаштування. Тривалість виплати допомоги по безробіттю повинна бути обмеженою, зокрема, становити строк, мінімально необхідний для працевлаштування безробітного, але не більше від шести місяців.

Особливого захисту потребують безробітні випускники навчальних закладів, у більшості з яких відсутній стаж роботи за спеціальністю, тому доречно розробити спеціальні соціальні програми, які орієнтовані на заохочення роботодавця прийняти на роботу недосвідчених спеціалістів.

Отже, удосконалення соціального стархування на випадок безробіття повинне бути спрямоване в першу чергу на забезпечення безробітних роботою шляхом створення нових робочих місць та стимулювання заняття населення підприємницькою діяльністю, а також погашення заборгованості страхувальників перед Фондом соціального страхування на випадок безробіття. Доречно звернути увагу на розробку деякими країнами програм, спрямованих на соціальний захист безробітної молоді (Польща) та розробити аналогічні програми суб'єктами державної політики України у сфері соціального захисту безробітних з урахуванням соціально-економічних умов, притаманних Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 02.03.2000 № 1533-III// Комп’ютернодовідкова система законодавства України (www.liga-zakon.com.ua)
2. Закон України “Про зайнятість населення” [Електронний ресурс]: [прийнятий 5 лип. 2012 р.] за станом на 6 верес. 2014 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17
3. Закон України “Про соціальні послуги” [Електронний ресурс]: [прийнятий 19 червн. 2003 р.] за станом на 18 жовт. 2014 р. / Верховна Рада України. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15
4. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI, з 01 січня 2011р.
5. Кодекс законів про працю України ВВР, 2018,
6. Наказ Міністерство Праці Та Соціальної Політики України №339 від 18.12.2000 «Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття»
7. Наказ Міністерство Соціальної Політики України № 613 від 5.06.2015 «Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності»
8. Постанова Фонду Соціального Страхування України від 19.07.2018 року № 6 м. Київ «Про затвердження звіту про результати діяльності «Фонду соціального страхування України за 2017 рік»

9. Постанова Фонду Соціального Страхування України від 19.07.2018 року № 6 м. Київ «Про затвердження звіту про результати діяльності «Фонду соціального страхування України за 2015 рік»
10. Постанова Фонду Соціального Страхування України від 19.07.2018 року № 6 м. Київ «Про затвердження звіту про результати діяльності «Фонду соціального страхування України за 2016 рік»
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. № 675 «Про затвердження пропорцій розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
12. Аналітична та статистична інформація Державної служби зайнятості «Ситуація на ринку праці та результати діяльності державної служби зайнятості 2015 рік»
13. Аналітична та статистична інформація Державної служби зайнятості «Ситуація на ринку праці та результати діяльності державної служби зайнятості 2016 рік»
14. Аналітична та статистична інформація Державної служби зайнятості «Ситуація на ринку праці та результати діяльності державної служби зайнятості 2017 рік»
15. Арабаджі І. К. Єдиний внесок на соціальне страхування: доцільність і недоліки впровадження / І. К. Арабаджі // Матеріали Міжвузівської науковопрактичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів “Актуальні проблеми обліку, аналізу та аудиту в Україні” – 20 квітня 2012 р. – Донецьк: Донецький національний технічний університет – 2012. – С. 16–19.
16. Берданова О. Шляхи вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо надання послуг соціального захисту / О. Берданова, Н. Гринчук // Вісн. НАДУ. – 2004. – № 1. – С. 293–297.
17. Бідюк Н. М. Система професійного навчання безробітних у США [Електронний ресурс] / Н. М. Бідюк // Вісн. Черкас. ун-ту. – 2010. – № 186(Ч.ІІ).–С.14.–

Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/ped/2010_186_2/N186p014.pdf

18. Васильченко В. С. «Державне регулювання зайнятості»: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 252 с.
19. Відомості Верховної Ради України (ВВР «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»), 1998, № 23, ст.121
20. Волкова О.В. «Ринок праці.» Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 624 с.
21. Завора Т.М. Соціальне страхування : навч. посібник / Т.М. Завора. — Полтава : ПолтНТУ, 2013. — 272 с.
22. Зареєстрований ринок праці. Аналітика : ДСЗ.zip. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=30543
23. Іжа М. М. Деякі аспекти реалізації державної кадрової політики / М. М. Іжа // Стратегія державної кадрової політики — основа модернізації країни : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2012 р. : до 15-річчя галузі науки “Державне управління”. — К. : НАДУ, 2012. — С. 7-9.
24. Інтернет журнал etcetera - електронний ресурс - <https://uk.etcetera.media/dopomoga-z-bezrobittya-2018-rozmiri-ta-umovi-viplat.html>
25. Інтернет журнал Мінфін <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/social/>
26. Інтернет журнал «Коментарий» Фонд соцстраха потратил 600 тысяч на несуществующие семинары // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://comments.ua/money/434567-fond-sotsstraha-potratil-600-tisyach.html>
27. Коваленко С.О. «Розвиток державної політики України у сфері соціального захисту безробітних: можливості впровадження зарубіжного досвіду»

28. Коваль О. П. Модернізація системи соціального страхування в Україні. Аналіт. доп. / НІСД, 2014. – 38 с
29. Козоріз Г. Г. Напрями підвищення ефективного функціонування системи соціального страхування в Україні / Г. Г. Козоріз // Регіональна економіка. – 2014. – № 4. – С. 117-126.
30. Корольов О.А. Економетрія : навч. посіб. / О.А. Корольов. – К. : Європейський ун-т, 2002. – 660 с
31. Кочубаєва М. Г. Упровадження зарубіжного досвіду в державне регулювання соціального захисту населення в умовах економічної кризи [Електронний ресурс] / М. Г. Кочубаєва // Держава та регіони. – 2009. – № 3. – С. 203-207. – (Серія: Державне управління). – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/ soc_gum/dtr/du/2009_3/files/DU309_41.pdf
32. Кравчук Ю. Б. Підвищення якості трудового потенціалу: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / Ю. Б. Кравчук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/5_80601.doc.htm
33. Крентовська О. Досвід європейської соціальної політики / О. Крентовська // Вісн. НАДУ. – 2004. – № 1. – С. 382-387.
34. Крикунова В. М. Досвід реалізації політики зайнятості у Республіці Польща [Електронний ресурс] / В. М. Крикунова // Таврійс. наук. вісн. – 2010. – Вип. 71. – С. 33. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/ Chem_Biol/Tavnv/ 2010_71/71_33.pdf
35. Міщенко К.С « соціальні послуги у сферах зайнятості та соціального обслуговування» /науково прикладні дослідження 2014р.
36. Надання соціальних послуг : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/ control/ uk/ind>
37. Нижник Н. Р. Державна кадрова політика як фактор розвитку української держави / Н. Р. Нижник // Кадрове супроводження регіональних перетворень: матеріали наук.-практ. конф., Одеса, 18 квіт. 2002 р. – Одеса : ОРІДУ УАДУ, 2002. – С. 363-372.

38. Онищенко В.О. «Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні) [підручник] / За ред. /, А. Ю. Бережна, Л. О. Птащенко, І. Б. Чичкало-Кондрацька – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 600 с.
39. Офіційний сайт Держаної служби зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу – // www.dcz.gov.ua
40. Офіційний сайт Держаної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу – // www.ukrstat.gov.ua
41. Пособие по безработице в США, Германии и Франции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://posovesti.com.ua/Article.aspx?ArticleID=464>
42. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102: Законом України № 1024VIII від 16.03.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1024_19
43. Семигіна Т. Соціальна політика: історія та сучасний розвиток / Т. Семигіна. – К. : ТОВ “Агентство “Україна”, 2008. – 196 с.
44. Серватинська І. М. Фінансове забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування: дис. кандидата ек. наук: 08.00.08 / Серватинська Інна Миколаївна – Черкаси., 2016. – 276 с.
45. Сидорчук А. А. Теоретичні аспекти державного соціального страхування / А. А. Сидорчук // Український соціум. – 2012. – № 3(42) – С. 105–120.
46. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. – К.: Державний комітет статистики України, 2017. – 124 с
47. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 119 с.
48. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 119 с.
49. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 119 с.

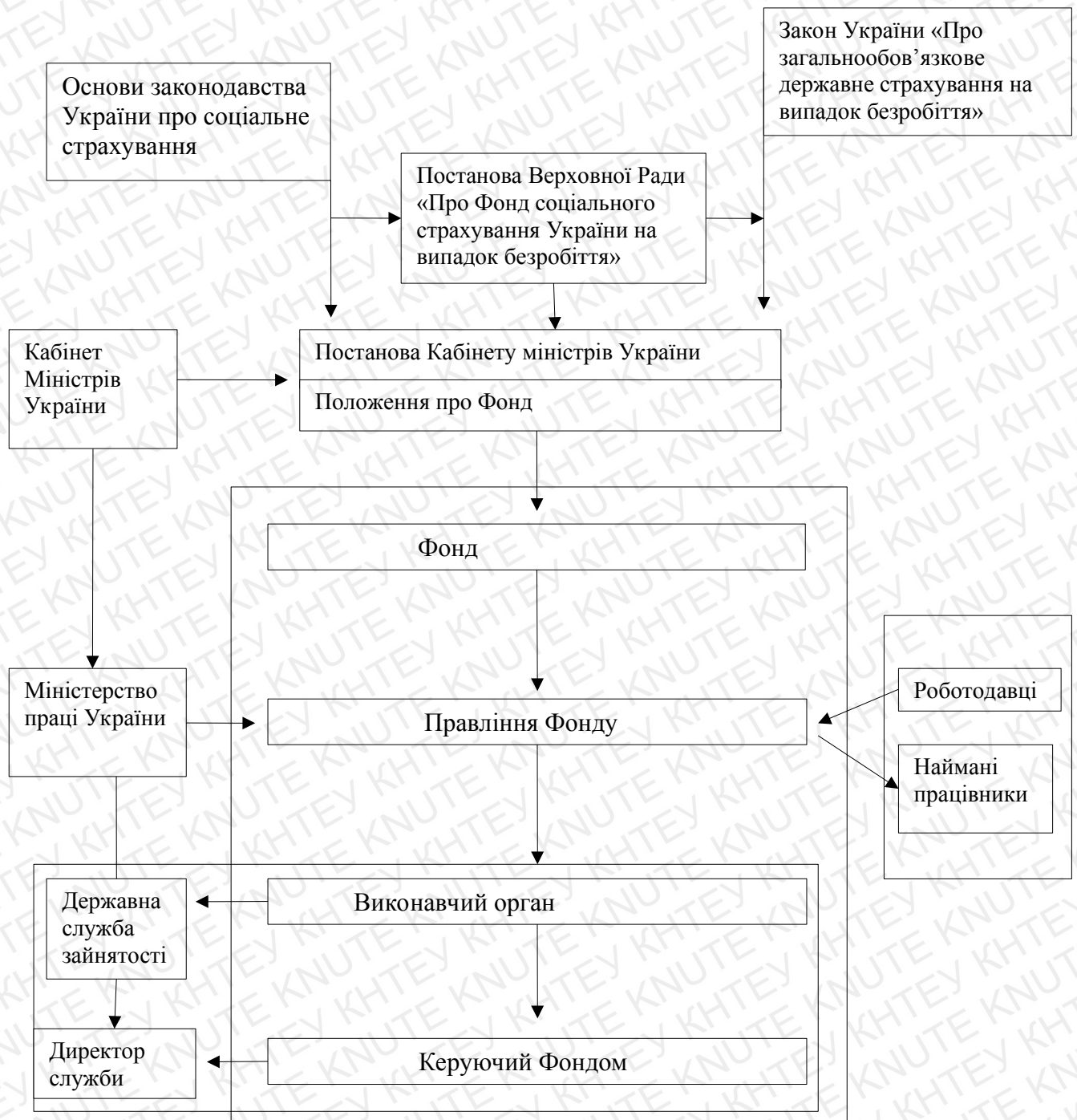
50. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 119 с.
51. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 119 с.
52. Стоян В. І., Даневич О. С., Мац М. І. Казначейська система [текст] : підручник. / . - 3-тє вид. змін. й доп. - К. : "Центр учбової літератури", 2014. - 868 с.
53. Устинов С. О. Співвідношення термінів “соціальний захист” та “соціальне забезпечення” в законодавстві України / С. О. Устинов // Юридична наука і практика. – 2011. – № 2. – С. 90-95.
54. Фінансування соціального забезпечення : навч. матеріали Міжнародного навчального центру МОП. – Турин : Міжнародна асоціація соціального забезпечення. – 2012. – 367 с
55. Шокун В. Допомога в разі безробіття / В. Шокун, Н. Анішина // Україна: аспекти праці. – 1997. – № 2. – С. 31-35.
56. Щодо оптимізації системи загальнообов’язкового державного соціального страхування: аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1171/>
57. Юрій С. І. Шаварина М. П. Шаманська Н.В.: Соціальне страхування. – 2004 р. – с. 311-319.
58. Юровська В. В. Правове регулювання відносин в системі загальнообов’язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Юровська Вікторія Володимирівна; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2005. – 20 с.
59. Ярошенко І.С. Навч. посіб. Право соціального забезпечення — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.
60. RS Churchill: Young statesman Winston S. Churchill 1901–1914. – London : Minerva, 1991. – 372 p

61. Савченко Н.Г. Соціальне страхування : [навч. посіб.] / Н.Г. Савченко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 172 с.
62. Савченко Н.Г. „Фінансове забезпечення соціального захисту населення”// Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України: всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 17 – 18 квітня 2013 р.): тези доп. / відп. ред. І.Я. Чугунов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013.
63. Савченко Н.Г. Сучасні тенденції формування та використання фінансових ресурсів системи соціального страхування України / Н.Г. Савченко // Вісник КНТЕУ. – 2010. – №1. – С.110 – 118.

ДОДАТКИ

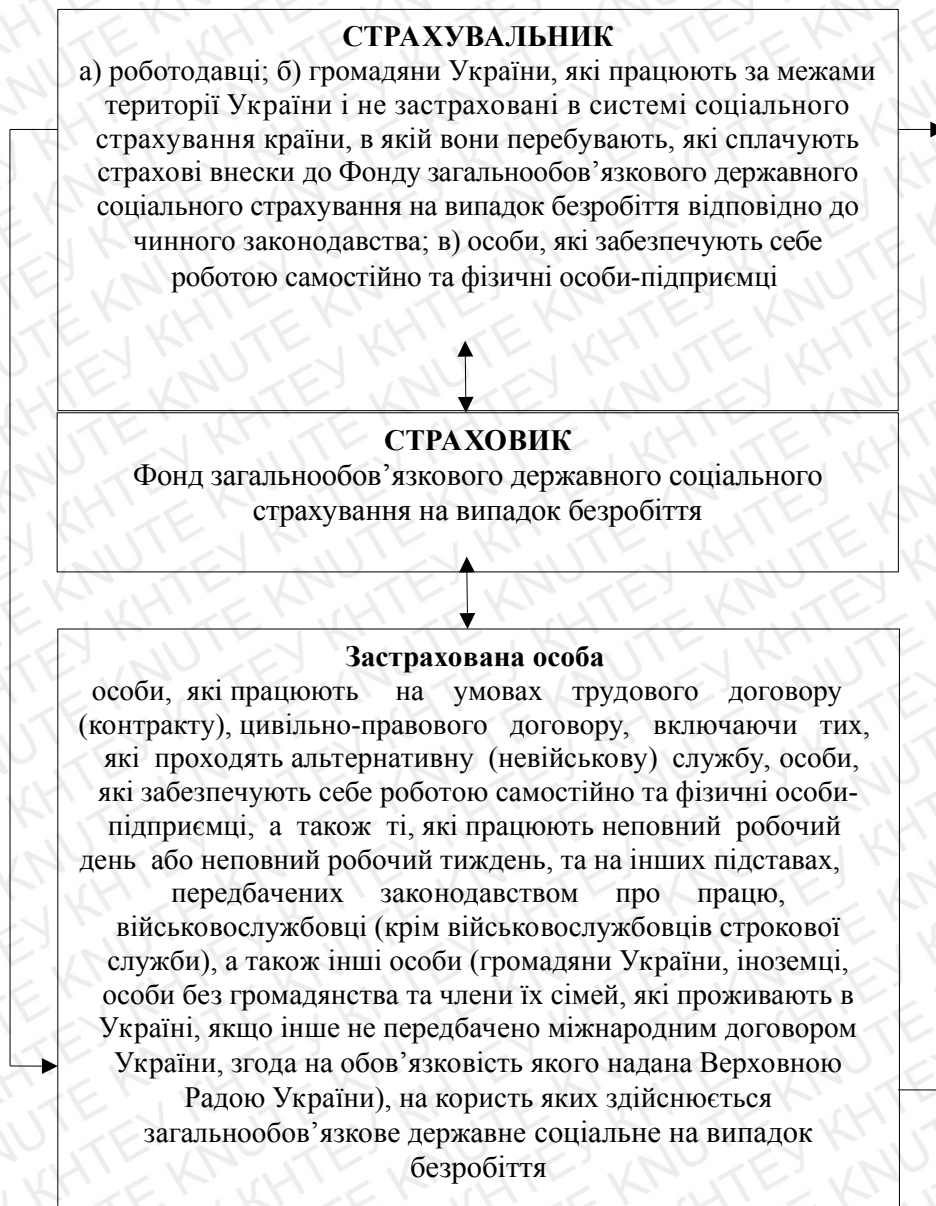
Додаток А

Законодавчі основи Фонду загальнообов'язкового страхування України на випадок безробіття та структура його підпорядкування *

* Джерело: складено за [3]

Додаток Б

* Джерело : складено за [3]

Додаток В

Види матеріального забезпечення на випадок безробіття *

Види матеріального забезпечення	Допомога з безробіття (1)	Виплачується (з 8-го дня після реєстрації протягом) не більше 360 календарних днів за два роки (для осіб перед пенсійного віку - не більше 720 календарних днів)
	Одноразова виплата допомоги з безробіття та організації підприємницької діяльності (2)	Виплачується за бажанням безробітного в розмірі допомоги з безробіття в розрахунок за рік
	Матеріальна допомога з безробіття (3)	Надається протягом 180 календарних днів безробітним, у яких закінчився термін виплати допомоги з безробіття за умови, що середньомісячний сукупний дохід на члена сім'ї не перевищує прожиткового мінімуму.
	Одноразова матеріальна допомога (4)	Надається безробітним, у яких закінчився термін виплати матеріальної допомоги з безробіття, або непрацездатним особам – їх утриманцям при дотриманні умов зазначених для матеріальної допомоги (3)
	Матеріальна допомога в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації (5)	Виплата здійснюється з першого дня навчання за направленням служби зайнятості. Тривалість такої виплати зараховується до загальної тривалості виплати допомоги (1) і не може її перевищувати
	Допомога на поховання	Виплачується особам, які здійснили поховання у разі смерті безробітного або особи, яка знаходилася на його утриманні.
	Допомога із часткового безробіття	Допомога надається особам у разі втрати ними частини заробітної плати внаслідок вимушеного тимчасового скорочення нормальної чи встановленої на підприємстві відповідно до законодавства України

* Джерело : складено за [57]

Додаток Г

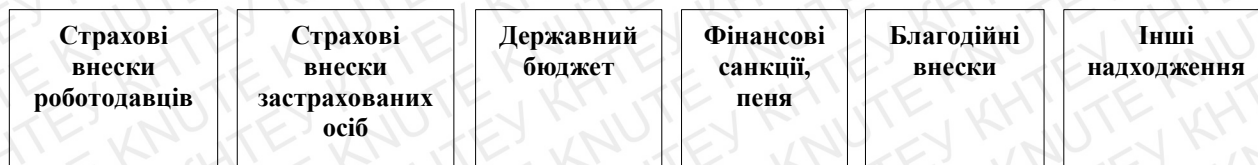
Відповідальність платників страхових внесків до Фонду соціального страхування на випадок безробіття *

Пор. номер	Вид санкції	Хто несе відповідальність	Розмір санкції	Хто накладає санкцію	На підставі чого сплачують	Строк сплати санкції	Нормативний документ
1	Порушення строку реєстрації як платника страхових внесків						
	Штраф	Страховальник (роботодавець - юр. особа або ф із. особа -СПД)	50% від суми належних до сплати внесків за весь період з дня, коли платник повинен був зареєструватися	Директор Державного центру зайнятості, його заступники, директори обласних центрів зайнятості, директор центру зайнятості АРК у містах Києві і Севастополі та їх заступники	Розпорядження	У 10-денний строк із дня одержання розпорядження	Абзац 5 п.1 ст.38 Закону № 1533 і абзац 2 п.9.2 Інструкції №339
2	Несплата (неповна сплата) страхових внесків						
	Штраф	Страховальник	У розмірі прихованої суми виплат, на які нараховують страхові внески, а у випадку повторного порушення протягом року-у трикратному розмірі цієї суми	Директор Державного центру зайнятості, його заступники, директори обласних центрів зайнятості, директор центру зайнятості, у містах Києві і та їх заступники	Розпорядження	У 10- денний строк із дня одержання розпорядження	Абзац 3 п.1 ст.38 Закону № 1533 і абзац 1 п.9.2 Інструкції №339
3	Порушення строку сплати внесків						
	Пеня (на повну суму недоїмки за весь її строк без урахування штрафних санкцій)	Страховальник	120% ставки НБУ, що діяла на момент страхових внесків	Директор Державного центру зайнятості, його заступники, директори обласних центрів зайнятості, директор центру зайнятості АРК, у містах Києві і Севастополі та їх заступники	Розпорядження	У 10-денний строк із дня одержання розпорядження	Абзац 4 п.1 ст.38 Закону № 1533 і абзац 3 п.9.2 Інструкції №339

* Джерело : складено за [62]

Додаток Д

Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття: джерела фінансування та напрями використання *

Джерела фінансування

Фонд загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття

Напрями використання

Надання соціальних послуг

Соціальні послуги роботодавцям:
 Інформування роботодавців про стан та тенденції розвитку ринку праці;
 Визначення потреб та відбір персоналу;
 Надання дотацій та створення робочих місць;
 Організація громадських робіт;
 Професійне навчання безробітних на замовлення роботодавців;
 Вивчення порядку оформлення трудових договорів;
 Проведення семінарів, консультацій для представників кадрових служб;
 Організація ярмарків вакансій;
 Консультаційні послуги

Соціальні послуги населенню:
 Інформаційні послуги, пов’язані з працевлаштуванням;
 Професійна підготовка, перепідготовка, профорієнтаційні роботи;
 Пошук відповідної роботи та сприяння у працевлаштуванні;
 Організація громадських робіт;
 Допомога у зв’язку з безробіттям;
 Одноразова допомога з безробіття для зайняття підприємницькою діяльністю;
 Матеріальна допомога у період професійної допомоги

* Джерело : складено за [5]